

FINANCIJSKI POTENCIJAL HRVATSKIH BANAKA, OBILJEŽJA I PROJEKCIJA RASTA

FINANCIAL POTENTIAL OF CROATIAN BANKS, CHARACTERISTICS AND GROWTH PROJECTION

ABSTRACT

Banks are financial institutions whose main business operation is gathering and raising financial means and directing them to clients in the form of credit and non-credit placements. The financial potential of banks, i.e. the complete financial sources, was around 300 bn kunas at the end of 2006. The most important sector shaping the financial potential of banks is that of the population with a share of about 37.6%; banking institutions, mainly foreign, account for about 26%, the share of companies is about 15.4% while the share of central and local administration is 4.4%. Research results show that in the past thirteen-year-period there has been a positive, linear and very close connection between the financial potential and domestic sources of the banks and the Croatian GDP. Results also show that the changes in the financial potential and domestic sources for the banks react elastically to changes in the GDP. The realized Croatian GDP is actually the main source for the shaping of deposits made by the population and legal persons, as well as for other sources pointing, therefore, to the necessity for the banks to change the past crediting policy. Credits to the population, as the largest share in crediting, should be significantly slowed down, while financial monitoring of current operations and development of economic subjects should be significantly increased. A more intense credit monitoring of the economy would result in a stronger increase of the GDP and the financial potential of banks, while the system of multiplication of credits and deposits would enable banks to strengthen their deposit base and profitability.

JEL: G21

Key words: deposits, credits, financial potential, gross domestic product, correlation, elasticity

1. Uvod

Poslovne banke prikupljaju kunske i devizne depozite u zemlji i u inozemstvu od domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba te pribavljaju sredstva izdavanjem dužničkih i vlasničkih vrijednosnica kao i uzimanjem kredita od banaka i ostalih financijskih institucija. Tako oblikovanu svotu sredstava zajedno s vlastitim izvorima usmjeravaju klijentima u obliku kreditnih i nekreditnih plasmana i ulažu u svoj materijalni razvoj.

Na prikupljene depozite i pribavljena kreditna sredstva banke deponentima i vjerovnicima obračunavaju pasivnu kamatu koju podmiruju sredstvima iz naplaćene aktivne

* redoviti profesor, Ekonomski fakultet Rijeka, e-mail: antun.jurman@efri.hr
Članak primljen u uredništvo: 15.06.2008.

kamate obračunane na kreditne i nekreditne plasmane. Neto kamatni prihodi u hrvatskim bankama čine u prosjeku preko 70% ukupnih prihoda iz kojih se podmiruje najveći dio administrativnih i ostalih troškova, drugih rashoda iz poslovanja i formira financijski rezultat banaka.

Iz tih razloga hrvatske banke nastoje povećati ukupne izvore kako bi podmirile potražnju za kreditima fizičkih i pravnih osoba, a u nedostatku domaćih izvora zadužuju se u inozemstvu.

Obavljajući kreditne i depozitne, ali i druge financijske poslove, te poslujući po klasičnim bankarskim načelima (likvidnost, sigurnost i rentabilnost), banke trebaju ostvarivati dobit koju raspodjeljuju za isplatu dividende dioničarima, ali i za jačanje kapitalnih i ostalih pričuva da bi stvorile osnovicu za povećanje svog poslovanja.

U ovom su radu analizirane osnovne značajke financijskog potencijala banaka, posebno visina i struktura izvora prema vrstama i institucionalnim sektorima, ispitana je korelacija i elastičnost financijskog potencijala i bruto domaćeg proizvoda (BDP) Hrvatske te je izračunana projekcija rasta ukupnih izvora sredstava banaka za petogodišnje razdoblje. U zaključku su rezimirani rezultati istraživanja.

2. Osnovne značajke financijskog potencijala banaka

Financijski potencijal je zbroj svih pozicija u pasivi bilance banaka, a čine ga vlastita sredstva (kapital i rezerve) prikupljeni depoziti i pribavljeni krediti od domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba u zemlji i u inozemstvu. Prema podacima iz konsolidirane bilance hrvatskih banaka, a konsolidirana su međusobna potraživanja i obveze između banaka, ostvarena ukupna sredstva banaka zajedno s raznim oblicima kapitala krajem 2006. godine dosegla su razinu od 299,3 mlrd. kuna. Bez obzira što se udio banaka u ukupnoj neto imovini svih financijskih posrednika zadnjih nekoliko godina postupno smanjuje, banke još uvijek izravno upravljaju s preko tri četvrtine financijskih sredstava u Hrvatskoj. Ako se k tome doda imovina mirovinskih i raznih investicijskih fondova, kojima upravljaju društva osnovana od strane banaka i imovina leasing društava u vlasništvu banaka, može se reći da banke izravno i posredno nadziru preko 90% financijskih sredstava u Hrvatskoj.

Financijski potencijal, odnosno ukupni izvori sredstava banaka prikazani su u tablici 1.

Tablica 1**Visina i struktura pasive hrvatskih banaka u razdoblju od 2004. do 2006. godine****Na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima**

O p i s	2004.		2005.		2006.	
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Iznos	Udio
1. Depozitni novac	23.591	10,5	26.653	10,4	33.912	11,3
2. Štedni i oročeni depoziti	22.479	10,0	27.992	11,0	44.837	15,0
3. Devizni depoziti	81.743	36,2	86.761	34,0	88.257	29,5
4. Obveznice i instrumenti tržišta novca	1.164	0,5	1.077	0,4	844	0,3
5. Inozemna pasiva	61.164	27,1	67.112	26,3	76.076	25,4
6. Depoziti središnje države	6.822	3,0	9.287	3,6	10.800	3,6
7. Krediti od HNB	409	0,2	4.216	1,7	3.911	1,3
8. Ograničeni i blokirani depoziti	2.055	0,9	2.036	0,8	2.448	0,8
9. Kapitalni računi	28.666	12,7	32.666	12,8	40.801	13,6
10. Ostalo (neto)	-2.547	-1,1	-2.480	-1,0	-2.626	-0,8
U k u p n a p a s i v a	225.546	100,0	255.320	100,0	299.258	100,0

Izvor: HNB (2007) Bilten br. 123, str. 23

Financijski potencijal banaka povećava se iz godine u godinu, od 225,5 mlrd. u 2004. na 255,3 mlrd. u 2005., što čini rast od 13,2%, da bi se u 2006. godini povećao za daljnjih 17,2% i dosegao razinu od 299,3 mlrd.

Radi utvrđivanja osnovnih značajki financijskog potencijala potrebno je analizirati strukturu pasive bilance banaka prema vrstama izvora te sektorsku i valutnu strukturu izvora.

2.1. Struktura financijskog potencijala prema vrstama izvora

Prikupljeni depoziti kao i pribavljena kunska i devizna sredstva pojavljuju se kao kratkoročni i dugoročni izvori u različitim oblicima.

- **Depozitni novac** uključuje kunska novčana sredstva na žiro-računima i tekućim računima te obveze banaka po izdanim kuskim instrumentima plaćanja. To su transakcijski depoziti koji vlasnicima računa služe za obavljanje tekućih plaćanja i njihova razina na pojedinačnim računima svakodnevno varira, ali na skupnoj osnovi trajno se povećava iz mjeseca u mjesec, odnosno iz godine u godinu, od 23,6 mlrd. u 2004. na 26,7 mlrd. u 2005. te na 33,9 mlrd. krajem 2006. godine. Udio depozitnog novca u ukupnim izvorima zadnjih nekoliko godina kreće se od 10,4% do 11,3%.

Imajući u vidu da banke na ta sredstva iz godine u godinu smanjuju visinu kamatne stope, a ona je u prosincu 2006. bila samo 0,56% godišnje, depozitni novac je, po odbitku obvezne pričuve i uz stanovitu ročnu transformaciju, značajan izvor bankama za odobravanje kredita, prvenstveno kratkoročnih, koje banke plasiraju fizičkim i pravnim osobama po

prosječnoj kamatnoj stopi od 10%. Sa stajališta profitabilnosti depozitni novac omogućava bankama vrlo visoku zaradu na razlici između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa, mada treba pritom naglasiti da su i troškovi banaka vezani uz vođenje transakcijskih računa prilično visoki.

- **Štedni i oročeni depoziti** su uglavnom kunski oročeni depoziti i kunski depoziti s otkaznim rokom, a neznatno kunski štedni depoziti po viđenju, zato što je širokom afirmacijom tekućih računa većina banaka prestala izdavati građanima štedne knjižice za kunsku štednju i one u praksi postupno nestaju.

Znatno višim kamatnim stopama, prosječno 2,94% na kratkoročne depozite i prosječno 4,32% na dugoročne depozite, banke potiču deponente na oročavanje sredstava, tako da se ta kategorija izvora sve više povećava, od 22,5 mlrd. u 2004., što čini 10% pasive banaka, na 44,8 mlrd. u 2006., a to je već 15% ukupnih izvora. Štedni i oročeni depoziti su kvalitetan izvor za odobravanje dugoročnih kredita u bankama.

- **Devizni depoziti** su devizni depoziti po viđenju, oročeni devizni depoziti i devizni depoziti s otkaznim rokom. Devizni depoziti postupno rastu, od 81,7 mlrd. u 2004. na 88,3 mlrd. u 2006. godini, ali sporije od rasta ukupne pasive, odnosno ostalih kategorija izvora, tako da se njihov udio u ukupnoj pasivi smanjuje od 36,2% u 2004. na 29,5% u 2006. godini. Sporiji rast deviznih, a brži rast kunskih depozita posljedica je poslovne politike banaka koje nešto višim kamatnim stopama potiču rast kunskih oročenih depozita, ali i sve većeg povjerenja građana u kunsku štednju. Zadnjih nekoliko godina od ukupnih deviznih depozita 80 do 85% odnosi se na deviznu štednju građana, a približno 75% su oročeni depoziti.

Devizni depoziti su bankama izvor za odobravanje deviznih kredita u zemlji i u inozemstvu, služe za obavljanje međunarodnog platnog prometa i kao kolateral za razne devizne aranžmane u inozemstvu, a jednim dijelom devizna sredstva konvertiraju se u kunsku i plasiraju klijentima za različite namjene.

- **Obveznice i instrumenti tržišta novca** su neto obveze banaka po izdanim dužničkim vrijednosnim papirima i primljeni krediti u kunama. Instrumenti tržišta novca su izdani blagajnički zapisi, izdane i akceptirane mjenice te ostali dužnički vrijednosni papiri. Svota tako pribavljenih sredstava krajem 2006. godine manja je nego prethodne dvije godine i iznosi samo 0,8 mlrd., što čini 0,3% ukupne pasive, te ukazuje da hrvatske banke još uvijek nisu uvele praksu izdavanja dužničkih vrijednosnih papira na domaćem tržištu radi pribavljanja kunskih izvora.

- **Inozemna pasiva** obuhvaća razne oblike deviznih i kunskih obveza prema stranim bankama i ostalim pravnim i fizičkim osobama: žiro-račune i tekuće račune, štedne depozite (uključujući loro akreditive i ostala pokrića), oročene depozite i primljene kredite. U sklopu primljenih kredita iskazani su i izdani podređeni i hibridni instrumenti koje su upisali inozemni investitori, a banke ih kao specifični oblik dopunskog kapitala uključuju u izračun jamstvenog kapitala. Od 76,1 mlrd. obveza prema inozemstvu krajem 2006. godine preko 90% su obveze prema bankama, a nešto manje od 10% su obveze prema strancima. Približno 53% su inozemni krediti, preko 38% su uzeti oročeni depoziti, a nešto manje od 9% su kratkoročni depoziti i ostale obveze.

- **Depoziti središnje države** su svi oblici kunskih i deviznih obveza banaka prema središnjoj državi, što znači prema Republici Hrvatskoj i republičkim fondovima. Depoziti

središnje države povećani su od 6,8 mlrd. u 2004. na 10,8 mlrd. u 2006. godini i čine 3,6% ukupne pasive banaka.

- **Kreditni primljeni od središnje banke** su krediti primljeni od HNB-a i depoziti HNB-a kod banaka, pri čemu se kao krediti tretiraju i poslovi reotkupa vrijednosnih papira. Budući da HNB ne odobrava iz primarne emisije kredite poslovnim bankama za selektivne namjene, već iznimno jednodnevne lombardne kredite i kredite za likvidnost u svoti od 3,9 mlrd. krajem 2006. godine što čini 1,3% ukupne pasive banaka, nalaze se uglavnom pribavljena sredstva iz repo poslova s HNB-om.

- **Ograničeni i blokirani depoziti** u 2006. godini obuhvaćaju najvećim dijelom namjenske depozite poduzeća i ostalih pravnih i fizičkih osoba danih bankama kao pokrića u platnom prometu s inozemstvom, ali i za druge namjene. Ograničeni depoziti krajem 2006. godine iznose 2,4 mlrd. i čine 0,8% pasive banaka.

- **Kapitalski računi** obuhvaćaju dionički kapital, dobit ili gubitak prethodne i tekuće godine, zadržanu dobit, zakonske pričuve, statutarne i ostale kapitalne pričuve, rezerve proizašle iz transakcija zaštite, nerealiziranu dobit (gubitak) s osnove vrijednosnog usklađivanja financijske imovine raspoložive za prodaju te ispravke vrijednosti i posebne rezerve za neidentificirane gubitke. Kapitalski računi iznosili su 2004. godine 28,7 mlrd. i njihov udio u ukupnoj pasivi je 12,7%. Ta su sredstva u 2005. povećana na 32,7 mlrd., dakle za 14,0%, ali im je udio u pasivi neznatno povećan i to na 12,8%. U 2006. godini HNB je uvela restrikcije na zaduživanje u inozemstvu¹ i neke banke su se tome «uspješno prilagodile» na način da su sredstva «uvezle» dokapitalizacijom, odnosno povećanjem kapitalskih računa, koji su tijekom 2006. godine povećani za 8,1 mlrd. ili 24,9% i dosegli razinu od 40,8 mlrd. s udjelom od 13,6% u ukupnoj pasivi.

Unutar kapitalskih računa najznačajniji je dionički kapital, zatim slijede razni oblici kapitalskih pričuva i zadržana dobit te ostali kapitalski računi.

- **Ostalo (neto)** su neraspoređeni računi pasive umanjeni za neraspoređene račune aktive, uključujući fer vrijednost deriviranih financijskih instrumenata.

2.2. Sektorska struktura financijskog potencijala

U tablici 2 prikazana je sektorska struktura ukupnih izvora da bi se ocijenio značaj pojedinog sektora u oblikovanju financijskog potencijala banaka.

¹ Odlukom o graničnoj obveznoj pričuvi banke su dužne izdvojiti kod HNB-a graničnu obveznu pričuvu od 55% na porast inozemnih izvora sredstava, osim vlasničkih vrijednosnih papira, uz kamatnu stopu od 0% godišnje. NN 146/05 i 69/06.

Tablica 2**Izvori sredstava banaka prema institucionalnim sektorima u razdoblju od 2004. do 2006. godine**

Na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

S e k t o r	2004.		2005.		2006.	
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Iznos	Udio
1. Središnja država	6.822	3,0	9.287	3,6	10.800	3,6
2. Lokalna država	2.592	1,1	2.215	0,9	2.331	0,8
3. Trgovačka društva	35.791	15,9	36.473	14,3	45.959	15,4
4. Stanovništvo	88.670	39,3	99.341	38,9	112.626	37,6
5. Bankarske institucije	56.821	25,2	66.503	26,0	76.878	25,7
6. Nebankarske financijske institucije i ostalo	6.184	2,8	8.835	3,5	9.864	3,3
7. Kapitalski računi	28.666	12,7	32.666	12,8	40.800	13,6
U k u p n o	225.546	100,0	255.320	100,0	299.258	100,0

Izvor: HNB (2007.) Bilten br. 123, str. 23 – 29.

Podaci u tablici 2 ukazuju da se u protekle tri godine nisu dogodile značajnije promjene u oblikovanju izvora sredstava banaka.

- Udio depozita i ostalih sredstava **središnje države** u ukupnoj pasivi neznatno je povećan, od 3,0% u 2004. na 3,6% u 2006. godini, dok se u istom razdoblju udio sredstava **lokalne države** (županije, gradovi i općine) neznatno smanjio, od 1,1% u 2004. na 0,8% u 2006. godini.

- Sredstva **trgovačkih društava**, bez obzira na velik apsolutni rast i to od 35,8 mlrd. u 2004. na 46,0 mlrd. u 2006., zadržavaju približno jednak značaj u oblikovanju financijskog potencijala banaka. Njihov udio u ukupnim izvorima smanjen je od 15,9% u 2004. na 14,3% u 2005., ali se u 2006. godini ponovno povećao na 15,4%.

- Najznačajniji izvor sredstava banaka su **depoziti stanovništva** koji se u masi povećavaju, ali se njihov udio u potencijalu postupno smanjuje, i to od 88,7 mlrd. u 2004. što čini 39,3% ukupnih izvora, na 112,6 mlrd. u 2006. s udjelom od 37,6%. Sporiji rast depozita stanovništva od rasta ukupnih izvora posljedica je preusmjerenja sredstava građana iz banaka u novčane, obvezničke, dioničke i mješovite investicijske fondove, ali i mirovinske fondove u kojima ulagači ostvaruju više prinose nego što su kamate na kunske i devizne depozite u bankama.

- Sredstva **bankarskih institucija u zemlji i iz inozemstva** po svom značaju drugi su izvor financiranja banaka. Ova kategorija sredstava povećana je od 56,8 mlrd. u 2004. na 76,9 mlrd. u 2006. godini, ali se njihov udio bitno ne mijenja i kreće se od 25,2% do 26,0%.

2.3. Valutna struktura izvora sredstava banaka

Banke prikupljaju depozite i pribavljaju kreditna sredstva u domaćoj i stranim valutama. Valutna struktura izvora sredstava prikazana je u tablici 3.

Tablica 3 - Valutna struktura izvora sredstava banaka u razdoblju od 2004. do 2006. godine
U milijunima kuna i postocima

Izvori	2004.		2005.		2006.	
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Iznos	Udio
- Devizni	138.261	61,3	141.284	55,3	146.162	48,8
- Kunski	87.285	38,7	114.036	44,7	153.096	51,2
Ukupno	225.546	100,0	255.320	100,0	299.258	100,0

Izvor: HNB (2007.) Bilten br. 123, str. 26 – 29.

Podaci ukazuju na promjenu valutne strukture ukupnih izvora sredstava banaka. Tako je udio deviznih izvora smanjen od 61,3% u 2004. na 48,8% u 2006. godini, dok je istovremeno udio kunskih izvora povećan od 38,7% u 2004. na 51,2% u 2006. godini. Ova promjena strukture izvora posljedica je više razloga.

Prvo, snažno povećanje kapitalskih računa, pogotovo u 2006. godini, u najvećoj mjeri radi provedene dokapitalizacije evidentirano je u pasivi banaka u domaćoj valuti bez obzira u kojoj je valuti stvarna uplata izvršena.

Drugo, inozemna pasiva banaka bila je ranijih godina gotovo isključivo u stranim valutama, a neznatno u kunama, da bi se banke postupno sve više zaduživale u kunama. Tako je već u 2004. godini udio kunskih obveza u inozemnoj pasivi 10,8%, a u 2006. čak 27,6%.

Treće, kao što je već rečeno, štednja u kunama u 2005. i 2006. godini atraktivnija je od štednje u devizama radi većih kamatnih stopa i aprecijacije kune u odnosu na EUR i USD, pa ulagači svoje depozite preusmjeravaju u kunsku štednju. K tome treba dodati da je relativno niska stopa inflacije² tijekom proteklih godina djelovala pozitivno na uspostavu povjerenja u domaću valutu, tako da je u značajnoj mjeri zaustavljen dugogodišnji proces u kojem su građani svoja uštedena sredstva konvertirali u strane valute kako bi očuvali realnu vrijednost svojih ušteda.

Četvrto, bez obzira što je pretežiti dio deviznih depozita u eurima, neusklađenost kretanja deviznih tečajeva poremetila je na određeni način percepciju hrvatskih građana o deviznoj štednji, odnosno o štednji u stranim valutama. Naime stanovništvo očekuje da se međunarodna vrijednost domaće valute izražena deviznim tečajem koliko toliko usklađuje s promjenom (padom) unutrašnje vrijednosti valute, odnosno inflacijom, bez obzira što na oblikovanje deviznog tečaja, osim ponude i potražnje, djeluje niz čimbenika kao npr. paritet kupovnih snaga, stanje platne bilance, promjene unutrašnje vrijednosti valute, psihološki i

² Ostvarena prosječna stopa inflacije u razdoblju od 2000. do 2006. godine je 2,93%
Izračunano prema: HNB (2007.) Bilten br. 123.

politički čimbenici itd. (Dvornik 1980., Shapiro 1991.).

Sve su to razlozi koji su djelovali na promjenu valutne strukture pasive banaka, odnosno na smanjenje udjela deviznih i povećanje udjela kunskih u ukupnim izvorima banaka.

3. Čimbenici oblikovanja financijskog potencijala banaka

Na oblikovanje visine i strukture financijskog potencijala banaka odnosno na pojedinu kategoriju izvora sredstava djeluje mnoštvo različitih čimbenika.

Depoziti stanovništva, kao najznačajniji izvor u pasivi banaka, ovise u najvećoj mjeri o primanjima stanovništva u obliku plaća, mirovina, socijalnih primanja, primanja od povremenog rada i samostalnog rada, zarade od kapitala (kamate i dividende i sl.), raznih pomoći, doznaka iz inozemstva i ostalih primanja. Osim doznaka iz inozemstva, sva ostala primanja uglavnom potječu iz ostvarenog BDP-a Hrvatske, bez obzira u kojem su obliku, npr. mirovine iz proračuna, plaće sa žiro-računa poduzeća, kamate sa žiro-računa banaka itd.

Mada su primanja stanovništva osnovna determinanta u oblikovanju visine njihovih štednih uloga kod banaka, na odluke građana u kojoj će valuti štedjeti, hoće li držati sredstva na računima po viđenju ili ih oročavati, kupovati dužničke ili vlasničke vrijednosnice, ulagati u mirovinske fondove, investicijske fondove ili samo tezurirati novčana sredstva djeluje mnoštvo različitih čimbenika kao npr. financijski uvjeti (kamatne stope, stabilnost unutrašnje vrijednosti novca izražena inflacijom, stabilnost međunarodne vrijednosti domaće valute izražena deviznim tečajem, porezna politika itd.), sociološki uvjeti (migracije stanovništva iz sela u grad, migracije unutar zemlje i izvan zemlje, veličina domaćinstava itd.), psihološki uvjeti (sklonost štednji, motivi za štednju itd.), politički uvjeti, organizacijsko-tehnički uvjeti banaka (broj i raširenost šaltera, kanali distribucije bankarskih usluga, odnos osoblja prema građanima itd.) i ostali čimbenici.

Ne umanjujući značaj bilo kojeg od navedenih čimbenika u oblikovanju kunske i devizne štednje stanovništva, ipak se može reći da je osnovna determinanta formiranja depozita građana, odnosno glavno izvorište štednje ostvareni BDP Hrvatske, bez obzira da li se to iskazuje izravno ili posredno.

Depoziti trgovačkih društava vode se u kunama i u stranim valutama, a mogu biti transakcijski (žiro i devizni računi) i štedni depoziti (oročeni depoziti, depoziti s otkaznim rokom i ograničeni depoziti). Visina kunskih transakcijskih depozita ovisi prvenstveno o razini gospodarske aktivnosti trgovačkih društava, odnosno o opsegu njihovog poslovanja kao i o općoj likvidnosti gospodarstva. Visina sredstava na deviznim računima ovisi o opsegu platnog prometa prema inozemstvu koja obavljaju trgovačka društva u svezi izvoza i uvoza roba, usluga i ostalih transakcija sa stranim osobama. Kako se u pravilu devizni priljevi nakon podmirenja obveza prema inozemstvu konvertiraju u kune, a nedostajuća devizna sredstva otkupljuju od banaka uz polaganje kunskog pokrića, s pravom se može reći da na visinu transakcijskih depozita trgovačkih društava u najopćenitijem smislu djeluje visina ostvarenog BDP-a Hrvatske. Razina kunskih i deviznih dugoročnih štednih depozita trgovačkih društava ovisi najviše o akumulativnoj i reproduktivnoj sposobnosti poduzeća, a razina kratkoročnih depozita trgovačkih društava ovisi prvenstveno o likvidnosti poduzeća, odnosno o čimbenicima koji djeluju na odvijanje poslovanja gospodarskih subjekata. Jednako tako ostvareni BDP Hrvatske u najvećoj je mjeri izvorište štednih depozita trgovačkih društava

kod banaka.

Depoziti središnje i lokalne države oblikuju se u najvećoj mjeri uplatama stanovništva, poduzeća i ostalih osoba, bez obzira jesu li to uplaćeni porezi, doprinosi, carine i sl., kao i zaduživanjem u zemlji i u inozemstvu. Bez obzira na opseg zaduživanja, glavni čimbenik, o kojem ovisi razina depozita središnje i lokalne države, ostvareni je BDP Hrvatske.

Vlastita sredstva povećavaju se dokapitalizacijom, odnosno povećanjem dioničkog kapitala banaka koja se u hrvatskim uvjetima obavlja uglavnom iz inozemnih izvora, a manjim dijelom to čine domaće fizičke i pravne osobe te raspodjelom financijskog rezultata (dobitka) banaka, odnosno unosom sredstava u razne oblike njihovih kapitalnih pričuva. Izvorište tih sredstava je naplaćena kamata na kredite i ostali prihodi banaka, pa se također može reći da je ostvareni BDP Hrvatske u najvećoj mjeri izvorište povećanja tog dijela kapitalskih računa banaka.

Zaduživanje banaka u inozemstvu, iskazano povećanjem **inozemne pasive**, znači priljev kapitala koji povećava financijski potencijal banaka. Zaduzivanje središnje i lokalne države kao i trgovačkih društava u dijelu neutrošenih sredstava, znači povećanje njihovih depozita na računima kod banaka koje se iskazuje kao povećanje financijskog potencijala banaka.

Iz navedenog proizlazi da je ostvareni BDP Hrvatske najznačajniji čimbenik, odnosno glavna determinanta koja djeluje na povećanje financijskog potencijala banaka.

4. Financijski potencijal i bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) iskazuje tržišnu vrijednost svih proizvedenih dobara i usluga rezidentnih jedinica, tj. zbroj dodanih vrijednosti po djelatnostima uz uključivanje u obračun usluga financijskog posredovanja kao i poreza na proizvode minus subvencija na proizvode.³ Budući da je ostvareni BDP u osnovi izvorište opće, zajedničke, investicijske i individualne potrošnje, ali i novčanih depozita fizičkih i pravnih osoba, kao i središnje i lokalne države, koji se u najvećoj mjeri iskazuju visinom transakcijskih, štednih, oročenih i ograničenih depozita u bankama, u radu je ispitana korelacija i elastičnost financijskog potencijala banaka prema BDP-u Hrvatske.

Financijski potencijal banaka oblikuje se prvenstveno iz domaćih izvora, a nedostajuća sredstva banke pribavljaju zaduživanjem u inozemstvu (tablica 4 i grafikon 1).

³ Državni zavod za statistiku (2006.) Statistički ljetopis 2005, str.192.

Tablica 4**Visina i struktura financijskog potencijala banaka i BDP-a Hrvatske u razdoblju od 1994. do 2006. godine**

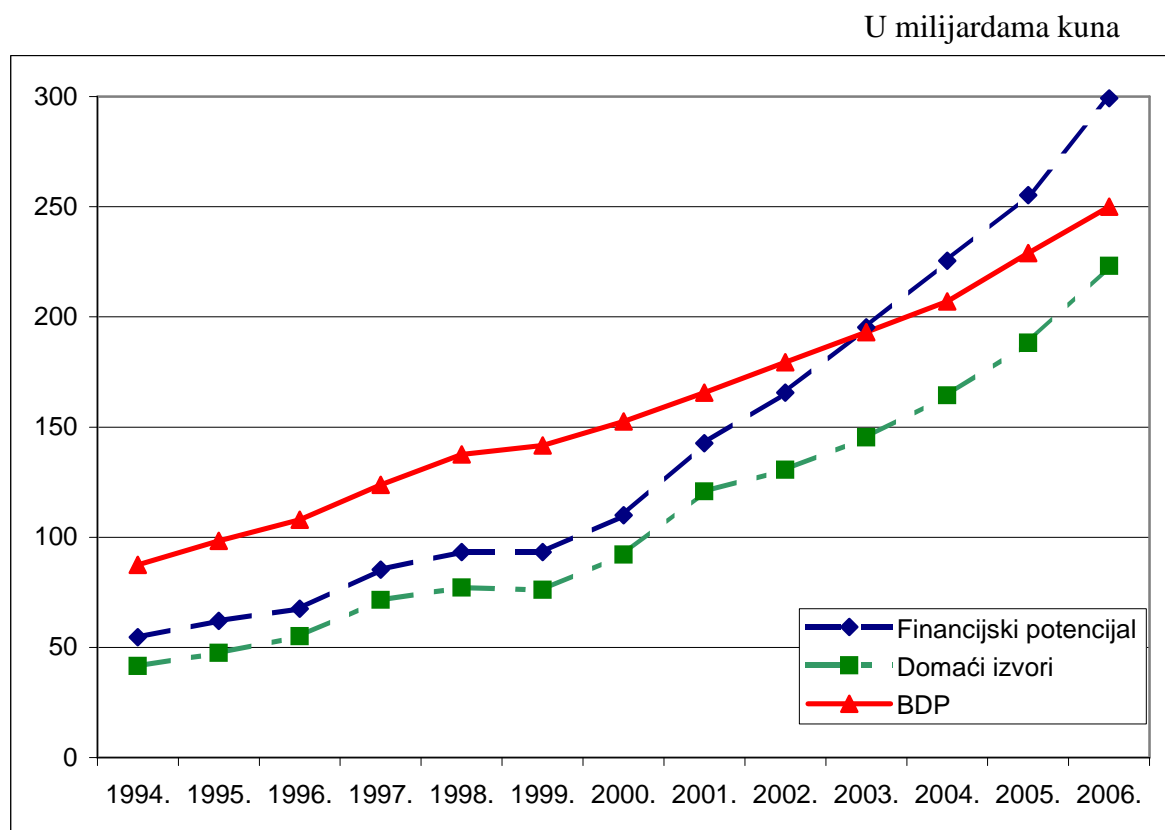
Na kraju razdoblja, u milijunima kuna

Godina	Ukupni izvori banaka	Inozemna pasiva	Udio inozemne pasive (u %)	Domaći izvori	Ostvareni BDP
1994.	54.620	13.135	24,0	41.485	87.441
1995.	62.054	15.150	24,4	47.504	98.382
1996.	67.483	12.467	18,5	55.016	107.981
1997.	85.309	13.807	16,2	71.502	123.811
1998.	93.326	16.177	17,3	77.149	137.604
1999.	93.252	17.170	18,4	76.082	141.579
2000.	109.949	17.810	16,2	92.139	152.519
2001.	142.606	21.858	15,3	120.748	165.640
2002.	165.622	35.024	21,1	130.598	179.390
2003.	195.278	49.932	25,6	145.346	193.067
2004.	225.546	61.164	27,1	164.382	207.082
2005.	255.320	67.112	26,3	188.208	229.031
2006.	299.258	76.076	25,4	223.182	250.590

Izvor: HNB (2000.) Bilten br. 55, str. 30; HNB (2007.) Bilten br. 123, str. 23;
Državni zavod za statistiku (2006.) Statistički ljetopis 2005, str.192.

Grafikon 1

Ostvareni BDP, financijski potencijal i domaći izvori hrvatskih banaka u razdoblju od 1994. do 2006. godine

U promatranom razdoblju banke su koristile inozemne izvore od minimalno 15,3% u 2001. do maksimalno 27,1% u 2004. godini ovisno o potrebama, ali i o mogućnostima zaduženja kod stranih banaka. Pritom se može uočiti razdoblje od 1994. do 2001. godine u kojem se udio inozemnih zaduženja postupno smanjuje od 24% na 15,3% i razdoblje od 2001. na dalje, u kojem se udio inozemne pasive u financijskom potencijalu banaka snažno povećava od 15,3% u 2001. na 27,1% u 2004., da bi u 2006. godini bio 25,4%. Različit udio zaduženja banaka u ukupnoj pasivi utjecao je i na stopu rasta financijskog potencijala.

- U razdoblju od 1994. do 2001. prosječna godišnja stopa rasta ostvarenog BDP-a je 9,56%, stopa rasta financijskog potencijala 14,69%, a stopa rasta domaćih izvora banaka je 16,49%.

- U razdoblju od 2001. do 2006. godine prosječna godišnja stopa rasta ostvarenog BDP-a je 8,63%, financijskog potencijala 15,98% i domaćih izvora banaka 13,07%.

Znatno brži rast financijskog potencijala banaka od rasta domaćih izvora posljedica je vrlo intenzivnog povećanja inozemne pasive banaka koja se u razdoblju od 2001. do 2006. povećala od 21,9 mlrd. na 76,1 mlrd. ili prosječno godišnje 28,3%.

Bez obzira što na rast pojedine kategorije izvora sredstava koji čine financijski potencijal banaka djeluje niz različitih čimbenika, pretpostavlja se da je bitan čimbenik povećanja sredstava banaka ostvareni BDP Hrvatske.

4.1. Korelacija financijskog potencijala i bruto domaćeg proizvoda

Statističkom metodom korelacije ispituje se zavisnost dviju ili više varijabli po smjeru, obliku i jakosti (Čaval 1992., Šošić, Serdar 2002.). U radu se polazi od pretpostavke da je financijski potencijal banaka zavisna varijabla (Y), a BDP nezavisna varijabla (X). U ispitivanju se koriste podaci iskazani po tekućim cijenama u razdoblju od 1994. do 2006. godine. Ispituje se korelacija ukupnog financijskog potencijala i BDP-a te korelacija financijskog potencijala banaka iz domaćih izvora i BDP-a da bi se utvrdio značaj inozemnih izvora u oblikovanju ukupnih izvora hrvatskih banaka.

U tablici 5 prikazano je izračunavanje jednadžbi regresije, koeficijenta korelacije i koeficijenta determinacije, a u grafikonu 2 prikazan je dijagram rasipanja parova vrijednosti BDP-a i financijskog potencijala banaka.

Tablica 5

Izračunavanje korelacije financijskog potencijala banaka i BDP-a Hrvatske u razdoblju od 1994. do 2006. godine.

U milijardama kuna

Godina	Bruto domaći proizvod X	Financijski potencijal banaka Y	X ²	Y ²	XY
1	2	3	4	5	6
1994.	87,4	54,6	7.638,76	2.981,16	4.772,04
1995.	98,4	62,7	9.682,56	3.931,29	6.169,68
1996.	108,0	67,5	11.664,00	4.556,25	7.290,00
1997.	123,8	85,3	15.326,44	7.276,09	10.560,14
1998.	137,6	93,3	18.933,76	8.704,89	12.838,08
1999.	141,2	93,3	19.937,44	8.704,89	13.173,96
2000.	152,5	109,9	23.256,25	12.078,01	16.759,75
2001.	165,6	142,6	27.423,36	20.334,76	23.614,56
2002.	179,4	165,6	32.184,36	27.423,36	29.708,64
2003.	193,1	195,3	37.287,61	38.142,09	37.712,43
2004.	207,1	225,5	42.890,41	50.850,25	46.701,05
2005.	229,0	255,3	52.441,00	65.178,09	58.463,70
2006.	250,6	299,3	62.800,36	89.580,45	75.004,58
Ukupno	2.073,7	1.850,2	361.466,31	339.741,58	342.768,61

Izvor: Podaci iz tablice 4

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} = \frac{2.073,7}{13} = 159,52$$

$$\bar{Y} = \frac{\sum Y}{N} = \frac{1.850,2}{13} = 142,32$$

Računanje Y_c:

$$b = \frac{\sum XY - \bar{X} \sum Y}{\sum X^2 - \bar{X} \sum X}$$

$$b = \frac{342.768,61 - 159,52 \times 1.850,2}{361.466,31 - 159,52 \times 2.073,7} = 1,55$$

b = 1,55

$$a = \bar{Y} - b\bar{X}$$

$$a = 142,32 - 1,55 \times 159,52 = -104,94$$

Y_c = -104,94 + 1,55 X

Računanje X_c:

$$b' = \frac{\sum XY - \bar{Y} \sum X}{\sum Y^2 - \bar{Y} \sum Y}$$

$$b' = \frac{342.768,61 - 142,32 \times 2.073,7}{339.741,58 - 142,32 \times 1.850,2} =$$

b' = 0,62

$$a' = \bar{X} - b'\bar{Y}$$

$$a' = 159,52 - 0,62 \times 142,32 =$$

a' = 71,28

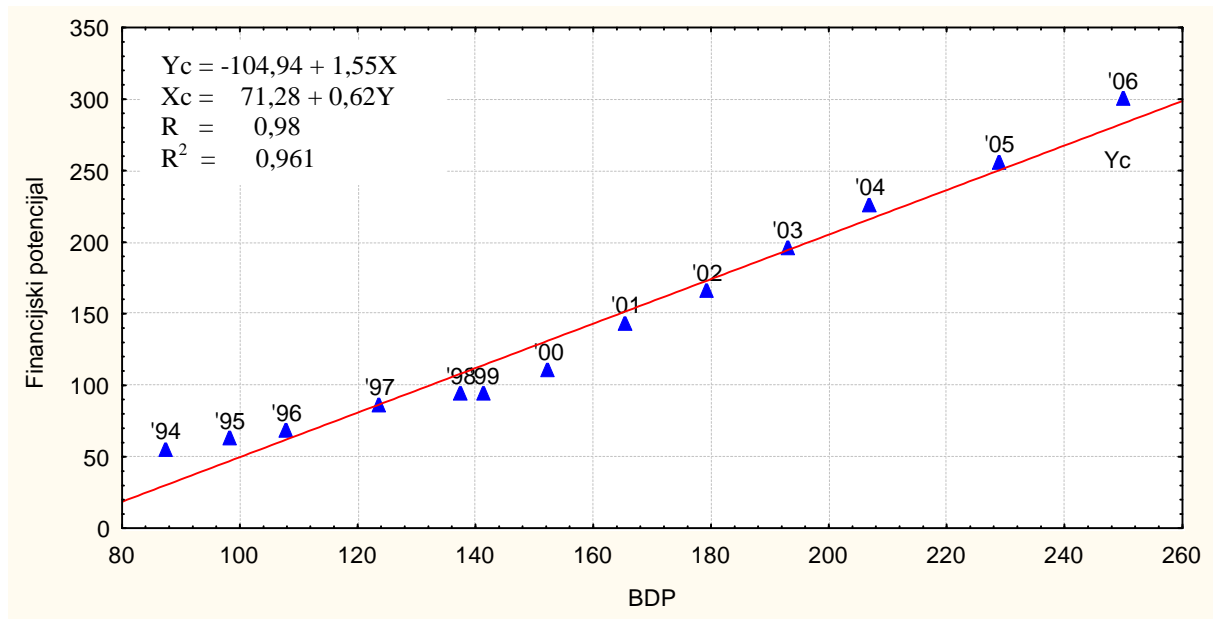
X_c = 71,28 + 0,62 Y

Koeficijent korelacije: $r = \sqrt{b \times b'} = \sqrt{1,55 \times 0,62} = \mathbf{0,98}$

Koeficijent determinacije (R^2): $r = \sqrt{R^2} \quad R^2 = \mathbf{0,961}$

Grafikon 2

BDP i finansijski potencijal banaka u razdoblju od 1994. do 2006. godine, u milijardama kuna

- Na osnovi izračunanih pokazatelja kao i dijagrama rasipanja može se zaključiti :
- da je koeficijent korelacije visok ($r = 0,98$), što znači da je veza između finansijskog potencijala banaka i BDP-a **vrlo jaka, gotovo funkcionalna**;
 - veza između dviju pojava po obliku je **linearna, a po smjeru pozitivna**, pa će porast BDP-a linearno djelovati na povećanje finansijskog potencijala banaka;
 - koeficijent determinacije je visok ($R^2 = 0,961$), a to znači da izračunane jednadžbe regresije vrlo dobro, preko 96% reprezentiraju kretanje pojava te da se rezultati istraživanja mogu upotrijebiti u praksi;
 - može se pretpostaviti da će u idućem razdoblju porast BDP-a za primjerice 1.000 mil. djelovati tako da se može očekivati povećanje finansijskog potencijala za približno 1.445,06 mil. ($Yc = -104,94 + 1,55 \times 1.000 = 1.445,06$).

Tablica 6

Izračunavanje korelacije financijskog potencijala iz domaćih izvora i BDP-a Hrvatske

U milijardama kuna

Godina	Bruto domaći proizvod X	Domaći izvori Y	X ²	Y ²	XY
1	2	3	4	5	6
1994.	87,4	41,5	7.638,76	1.722,25	3.627,10
1995.	98,4	47,5	9.682,56	2.256,25	4.674,00
1996.	108,0	55,0	11.664,00	3.025,00	5.940,00
1997.	123,8	71,5	15.326,44	5.112,25	8.851,70
1998.	137,6	77,1	18.933,76	5.944,41	10.608,96
1999.	141,2	76,1	19.937,44	5.791,21	10.745,32
2000.	152,5	92,1	23.256,25	8.482,41	14.045,25
2001.	165,6	120,7	27.423,36	14.568,49	19.987,92
2002.	179,4	130,6	32.184,36	17.056,36	23.429,64
2003.	193,1	145,3	37.287,61	21.112,09	28.057,43
2004.	207,1	164,4	42.890,41	27.027,36	34.047,24
2005.	229,0	188,2	52.441,00	35.419,24	43.097,80
2006.	250,6	223,2	62.800,36	49.818,24	55.933,97
Ukupno	2.073,7	1.433,2	361.466,31	197.335,56	263.046,28

Izvor: Podaci iz tablice 4

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} = \frac{2.073,7}{13} = 159,52$$

$$\bar{Y} = \frac{\sum Y}{N} = \frac{1.433,2}{13} = 110,25$$

Računanje Y_c :

$$b = \frac{\sum XY - \bar{X} \sum Y}{\sum X^2 - \bar{X} \sum X}$$

$$b = \frac{263.046,28 - 159,52 \times 1.433,2}{361.466,31 - 159,52 \times 2.073,7} =$$

$$b = \mathbf{1,12}$$

$$a = \bar{Y} - b\bar{X}$$

$$a = 110,25 - 1,12 \times 159,52 = \mathbf{- 68,41}$$

$$\mathbf{Y_c = - 68,41 + 1,12 X}$$

Računanje X_c :

$$b' = \frac{\sum XY - \bar{Y} \sum X}{\sum Y^2 - \bar{Y} \sum Y}$$

$$b' = \frac{263.046,28 - 110,26 \times 2.073,7}{197.335,56 - 110,26 \times 1.433,2} =$$

$$b' = \mathbf{0,88}$$

$$a' = \bar{X} - b'\bar{Y}$$

$$a' = 159,52 - 0,88 \times 110,25 = \mathbf{62,50}$$

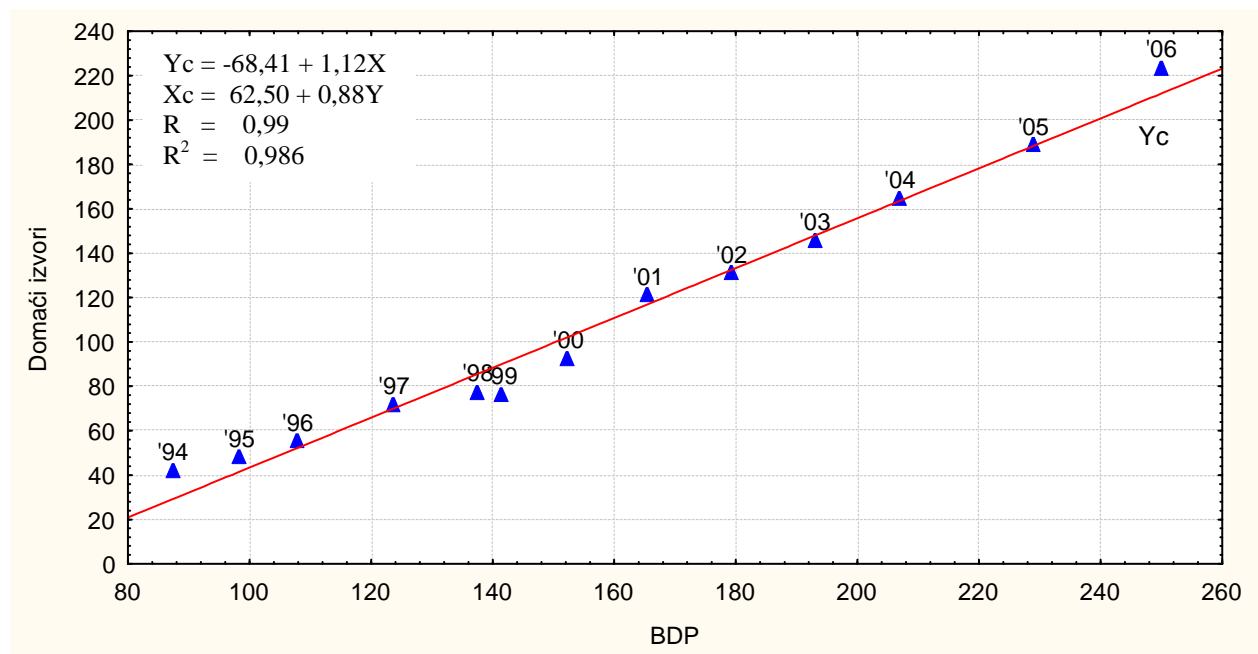
$$\mathbf{X_c = 62,50 + 0,88 Y}$$

$$\text{Koeficijent korelacije: } r = \sqrt{b \times b'} = \sqrt{1,12 \times 0,88} = \mathbf{0,99}$$

$$\text{Koeficijent determinacije (R}^2\text{): } r = \sqrt{R^2} \quad \mathbf{R^2 = 0,98}$$

Grafikon 3

BDP i domaći izvori banaka u razdoblju od 1994. do 2006. godine, u milijardama kuna

Na osnovi izračunanih pokazatelja kao i dijagrama rasipanja može se zaključiti :
- da je koeficijent korelacije visok ($r = 0,99$) što ukazuje da je veza između domaćih izvora banaka i BDP-a **funkcionalna**;

- veza između dviju pojava po obliku je **linearna, a po smjeru pozitivna**, pa će porast BDP-a linearno djelovati na povećanje domaćih izvora banaka;

- koeficijent determinacije je visok ($R^2 = 0,986$), pa izračunane jednadžbe regresije vrlo dobro, preko 98% reprezentiraju kretanje pojava, a rezultati istraživanja mogu se upotrijebiti u praksi;

- može se pretpostaviti da će u idućem razdoblju porast BDP-a za primjerice 1.000 mil. kuna djelovati tako da se može očekivati povećanje domaćih izvora u financijskom potencijalu banaka za približno 1.051,59 mil. kuna ($Y_c = -68,41 + 1,12 \times 1.000 = 1.051,59$).

4.2. Elastičnost financijskog potencijala prema bruto domaćem proizvodu

Pod elastičnošću se razumijeva sposobnost ekonomske veličine da reagira, više ili manje intenzivno, na promjenu neke druge veličine koja je s njom u odnosu međuzavisnosti (Martić, 1975.). U najopćenitijem smislu elastičnost se može prikazati relacijom:

$$E_{y,x} = \frac{\text{Relativna promjena pojave Y}}{\text{Relativna promjena pojave X}}$$

Koeficijent elastičnosti $E_{y,x}$ pokazuje za koliko će se postotnih poena promijeniti ovisna pojava Y ako se nezavisna pojava X promijeni za jedan posto. Ukoliko je koeficijent elastičnosti pozitivan, riječ je o pozitivnoj elastičnosti dviju varijabli, što znači da rast prve pojave djeluje na rast druge pojave, a ukoliko je koeficijent negativan, između dviju pojava negativna je elastičnost te rastu jedne varijable odgovara smanjenje druge varijable.

Koeficijent veći od jedan ukazuje na elastičnost veze između pojava, a koeficijent manji od jedan znači neelastičnost pojava.

Elastičnost se može vrlo jednostavno izračunati pomoću verižnih indeksa⁴ kako bi se utvrdilo kako jedna pojava reagira na promjenu druge u određenom vremenskom razdoblju (tablica 7).

Tablica 7

Koeficijenti elastičnosti financijskog potencijala i domaćih izvora banaka prema ostvarenom BDP-u Hrvatske u razdoblju od 1994. do 2006. godine

Godina	Verižni indeksi			Koeficijenti elastičnosti	
	BDP	Financijski potencijal	Domaći izvori	Financijski potencijal	Domaći izvori
1994.	-	-	-	-	-
1995.	112,5	114,8	114,5	1,02	1,02
1996.	109,8	107,7	115,8	0,98	1,05
1997.	114,7	126,7	130,0	1,10	1,13
1998.	111,1	109,4	107,8	0,98	0,97
1999.	102,9	100,0	98,7	0,97	- 0,96
2000.	107,7	117,8	121,0	1,09	1,12
2001.	108,6	129,8	131,1	1,20	1,21
2002.	108,3	116,1	108,2	1,07	1,00
2003.	107,6	117,9	111,3	1,10	1,03
2004.	107,3	115,5	113,1	1,08	1,05
2005.	110,6	113,2	114,5	1,02	1,04
2006.	109,4	117,2	118,6	1,07	1,08

Izvor: Podaci iz tablice 4

Koeficijenti elastičnosti financijskog potencijala banaka prema BDP-u u pravilu su pozitivni i veći od jedan što znači da je porast financijskog potencijala bio veći od rasta BDP-a Hrvatske. Iznimno u 1996. godini kada je započet proces sanacije nekoliko hrvatskih banaka i u 1998. i 1999. godini kada je započet postupak stečaja i likvidacije više banaka pa je njihovo poslovanje isključeno iz monetarne statistike Hrvatske, koeficijenti elastičnosti su manji od jedan.

Koeficijenti elastičnosti domaćih izvora banaka prema BDP-u su pozitivni, osim u 1999. godini, i također ukazuju na brži rast domaćih izvora u odnosu na povećanje BDP-a.

Koeficijenti elastičnosti financijskog potencijala prema BDP-u mogu se izračunati korištenjem veličina dobivenih iz jednadžbe linearne regresije ($Y_c = a + bx$) pomoću sljedeće relacije:

⁴ Ova metoda služi za približno izračunavanje elastičnosti između dviju pojava.

$$E_{y,x} = \frac{b x}{b x + a}$$

Uvrštavanjem vrijednosti BDP-a (varijabla X) za pojedinu godinu izračunavaju se koeficijenti elastičnosti financijskog potencijala (varijabla Y) za tu godinu, a uvrštenjem prosječne vrijednosti neovisne pojave X dobiva se prosječni koeficijent elastičnosti za cjelokupno vrijeme ispitivanja, što je za razdoblje od 1994. do 2006. godine, a prema jednadžbi regresije iz tablice 5:

$$E_{y,x} = \frac{1,55 \times 159,52}{1,55 \times 159,52 + (-104,94)} = 1,7374$$

Prosječni koeficijent elastičnosti financijskog potencijala prema BDP-u u promatranom razdoblju pozitivan je i iznosi 1,7374 a to znači da je porast financijskog potencijala elastično i pozitivno reagirao na povećanje BDP-a te da je prosječni rast BDP-a za 1% "prouzročio" prosječno povećanje financijskog potencijala za približno 1,7374%.

Na isti način može se izračunati i prosječni koeficijent elastičnosti domaćih izvora prema BDP-u, a to je prema jednadžbi regresije iz tablice 6:

$$E_{y,x} = \frac{1,12 \times 159,52}{1,12 \times 159,52 + (-68,41)} = 1,6205$$

Prosječni koeficijent elastičnosti domaćih izvora pozitivan je i iznosi 1,6205 što znači da je u razdoblju od 1994. do 2006. prosječni rast BDP-a za 1% "prouzročio" prosječno povećanje domaćih izvora za 1,6205%.

4.3. Primjena rezultata istraživanja

Rezultati istraživanja za proteklo trinaestogodišnje razdoblje koji ukazuju (1) na pozitivnu, linearnu i vrlo usku korelaciju između financijskog potencijala i domaćih izvora banaka prema ostvarenom BDP-u kao i (2) na pozitivnu i dosta jaku elastičnost financijskog potencijala i domaćih izvora banaka prema BDP-u mogu poslužiti kao dobra podloga za izračun projekcije rasta financijskog potencijala banaka i domaćih izvora sredstava u idućem razdoblju.

Polazeći od činjenice da je u proteklom razdoblju prosječna godišnja stopa rasta ostvarenog BDP-a bila 9,17%, da je prosječna stopa rasta domaćih izvora banaka bila 15,05%, da je prosječna stopa rasta financijskog potencijala banaka zajedno sa zaduženjem u inozemstvu bila 15,23%, te ako bi se udio inozemne pasive u financijskom potencijalu smanjio sa sadašnjih 25% na 15%, tada bi krajem 2012. godine Hrvatska imala:

- bruto domaći proizvod 425 mlrd.
- financijski potencijal banaka 630 mlrd.
- domaće izvore banaka 520 mlrd.

Prema ovoj projekciji BDP po stanovniku u Hrvatskoj u 2012. godini bio bi približno 13.000 EUR, odnosno 17.200 USD što je u odnosu na stanje u 2006. godini u kojoj je ostvareni BDP po stanovniku 7.706 EUR povećanje za gotovo 70%, a to je značajan rast. Međutim imajući u vidu da je prema podacima MMF-a u 2005. godini BDP po stanovniku u Švicarskoj 50.532 USD, u Njemačkoj 33.856 USD, u Italiji 30.200 USD, u Sloveniji 16.986 USD, a u Hrvatskoj 8.675 USD⁵ trebalo bi već danas, a pogotovo u budućnosti više pozornosti usmjeriti na racionalnu uporabu financijskog potencijala banaka. Naime prema podacima HNB-a krajem 2006. godine ukupna sredstva banaka u svoti od 299,3 mlrd. kuna usmjerena su 16,2%, a to je 48,4 mlrd., u kunsku i deviznu obveznu pričuvu kod HNB-a, dakle imobiliziran je 13,2% ili 39,6 mlrd. je inozemna aktiva, 9,3% ili 27,9 mlrd. su potraživanja od države i republičkih fondova, čak 99,7 mlrd. što čini 32,0% su krediti stanovništvu, a samo 27,9% ili 83,4 mlrd. su krediti poduzećima.⁶

Radi bržeg rasta BDP-a banke bi trebale promijeniti politiku plasmana na način da bitno uspore daljnji rast kredita stanovništvu i da raspoložive domaće i inozemne izvore maksimalno usmjere za financiranje tekuće proizvodnje i razvoja gospodarskih subjekata, prvenstveno poduzeća čija je proizvodnja usmjerena izvozu roba i usluga. Pojačano kreditiranje gospodarstva i korištenje maksimalnih učinaka multiplikacije kredita i depozita (Jurman 1996.) rezultiralo bi bržim rastom BDP-a i povećanjem financijskog potencijala banaka radi intenzivnijeg rasta depozita pravnih osoba, ali i depozita stanovništva kao i još boljim financijskim rezultatom banaka.

5. Zaključak

1) Banke su financijske institucije koje se osnivaju kao dionička društva čiji je osnovni predmet poslovanja prikupljanje i pribavljanje novčanih sredstava i njihovo usmjeravanje klijentima u obliku kreditnih i nekreditnih plasmana. Obavljajući navedene, ali i druge financijske poslove, te poslujući po klasičnim bankarskim načelima (likvidnost, sigurnost i

⁵ MMF World Economic Outlook Database

⁶ Prema: HNB (2007.) Bilten br. 123, str. 23

rentabilnost) banke trebaju ostvarivati dobit.

2) U oblikovanju financijskog potencijala banaka kojeg čine sve pozicije u pasivi (izvorima) najznačajniji je sektor stanovništva s udjelom od 37,6%, mada se značaj depozita stanovništva već nekoliko godina smanjuje. Udio bankarskih institucija, pretežito inozemnih banaka, iznosi približno 26,0%, udio depozita trgovačkih društava je 15,4%, dok je udio sredstava središnje i lokalne države 4,4%. Vlastiti izvori banaka (kapitalski računi) čine 13,6% ukupnih izvora.

3) Rezultati istraživanja ukazuju da u proteklom trinaestogodišnjem razdoblju postoji po smjeru pozitivna, po obliku linearna i po jakosti vrlo uska veza između financijskog potencijala i domaćih izvora banaka u odnosu na ostvareni BDP Hrvatske, kao i da promjene financijskog potencijala i domaćih izvora banaka elastično reagiraju na promjene BDP-a.

4) Budući da je BDP u osnovi glavno izvoriste oblikovanja depozita stanovništva, depozita pravnih osoba i ostalih izvora, banke bi trebale promijeniti dosadašnju kreditnu politiku. Kreditiranje stanovništva kao najznačajnije trebalo bi bitno usporiti, a snažno povećati financijsko praćenje tekućeg poslovanja i razvoja gospodarskih subjekata, u najvećoj mjeri poduzeća koja proizvode robu i usluge za domaće, ali i za inozemno tržište.

5) Intenzivnije kreditno praćenje gospodarstva rezultiralo bi snažnijim povećanjem BDP-a i financijskog potencijala banaka, prvenstveno depozita stanovništva, depozita trgovačkih društava i drugih pravnih osoba, kao domaćih izvora, a sustavom multiplikacije kredita i depozita dugoročno bi jačale svoju depozitnu osnovu i profitabilnost poslovanja.

LITERATURA

- Babić, M. (1975.) Uvod u kvantitativne metode ekonomske analize, Narodne novine, Zagreb.
- Babić, M. (1995.) Makroekonomija, Mate d.o.o., Zagreb.
- Bodie, Kane, Marcus (2006.) Počela ulaganja, Mate d.o.o., Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Zagreb.
- Chiang, A. C. (1994.) Osnovne metode matematičke ekonomije, Mate d.o.o., Zagreb.
- Čaval, J. (1992.) Statistika u privrednim i društvenim istraživanjima, Sveučilište u Rijeci, Rijeka.
- Dvornik, I. (1980.) Novac i novčana politika, Liburnia – Rijeka, Školska knjiga Zagreb.
- Jurman, A. (1996.) Multiplikacija kredita i depozita kao temeljni činitelj jačanja financijskog potencijala banaka, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci, Vol. 14, Sv. 2, Ekonomski fakultet Rijeka.
- Martić, Lj. (1975.) Matematičke metode za ekonomske analize, Narodne novine, Zagreb.
- Mishkin, F.S., Eakins, S. (2005.) Financijska tržišta i institucije, Mate d.o.o., Zagreb.
- Rose, P. (2003.) Menadžment komercijalnih banaka, Mate d.o.o., Zagreb.
- Samuelson, P.A., Nordhaus, W. (1992.) Ekonomija, Mate d.o.o., Zagreb.
- Shapiro, A. C. (1991.) Foundation of Multinational Financial Management, Allyn and Bacon, Boston.
- Sinkey, J.F. (2000.) Commercial Bank Financial Management, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
- Šošić, I., Serdar, V. (2002.) Uvod u statistiku, Školska knjiga, Zagreb.
- Državni zavod za statistiku (2006.) Statistički ljetopis 2005., Zagreb.
- Državni zavod za statistiku (2007.) Mjesečno statističko izvješće br. 2.
- Hrvatska narodna banka (2006.) Godišnje izvješće za 2005. godinu, Zagreb.
- Hrvatska narodna banka (2000.) Bilten br. 55.
- Hrvatska narodna banka (2007.) Bilten br. 123.
- Odluka o obveznoj pričuvi (NN 203/03, 145/04, 34/05, 64/05, 136/05 i 146/05).
- Odluka o graničnoj obveznoj pričuvi (NN 146/05 i 69/06).
- MMF World Economic Outlook Database.

FINANCIJSKI POTENCIJAL HRVATSKIH BANAKA, OBILJEŽJA I PROJEKCIJA RASTA

SAŽETAK

Banke su financijske institucije čiji je osnovni predmet poslovanja prikupljanje i pribavljanje novčanih sredstava i njihovo usmjeravanje klijentima u obliku kreditnih i nekreditnih plasmana. Financijski potencijal banaka kojeg čine ukupni izvori sredstava krajem 2006. godine je 300 mlrd. kuna. U oblikovanju financijskog potencijala banaka najznačajniji je sektor stanovništva s udjelom od 37,6%, bankarske institucije, pretežito inozemne banke, sudjeluju s približno 26,0%, udio sredstava trgovačkih društava je 15,4%, dok je udio središnje i lokalne države 4,4%. Rezultati istraživanja ukazuju da u proteklom trinaestogodišnjem razdoblju postoji po smjeru pozitivna, po obliku linearna i po jakosti vrlo uska veza između financijskog potencijala i domaćih izvora banaka u odnosu na ostvareni bruto domaći proizvod (BDP) Hrvatske, kao i da promjene financijskog potencijala i domaćih izvora banaka elastično reagiraju na promjene BDP-a. Ostvareni BDP Hrvatske je u osnovi glavno izvorište oblikovanja depozita stanovništva i pravnih osoba, te ostalih izvora, pa bi banke trebale promijeniti dosadašnju kreditnu politiku. Kreditiranje stanovništva kao najznačajnije trebalo bi bitno usporiti, a snažno povećati financijsko praćenje tekućeg poslovanja i razvoja gospodarskih subjekata. Intenzivnije kreditno praćenje gospodarstva rezultiralo bi snažnijim povećanjem BDP-a i financijskog potencijala banaka, a sustavom multiplikacije kredita i depozita banke bi dugoročno jačale svoju depozitnu osnovu i profitabilnost poslovanja.

JEL: G21

***Ključne riječi:** depoziti, krediti, financijski potencijal, bruto domaći proizvod, korelacija, elastičnost*